

РЕШЕНИЕ

№ 7463

гр. София, 30.11.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, XXIII КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ, в публично заседание на 13.10.2023 г. в следния състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Доброслав Руков

**ЧЛЕНОВЕ: Луиза Христова
Мария Шишкова**

при участието на секретаря Станислава Данаилова и при участието на прокурора Десислава Кайнакчиева, като разгледа дело номер **7072** по описа за **2023** година докладвано от съдия Мария Шишкова, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на Глава дванадесета от Административно-процесуалния кодекс (АПК) във вр. чл. 285, ал. 1, изр. второ, вр. чл. 3 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

Образувано е по касационна жалба на лишения от свобода К. К. А. срещу Решение № 2991 от 04.05.2023 г. постановено по адм. дело № 7873/2022 г. по описа на Административен съд – София - град (АССГ), 64 състав. С обжалвания съдебен акт е отхвърлен предявен от касатора иск срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН) с правно основание чл. 284, ал. 1 във вр. чл. 3 от ЗИНЗС за обезщетение на причинените му на 09.07.2018 г. неимуществени вреди в размер на 10 000 (десет хиляди) лева ведно със законната лихва до окончателното изплащане на обезщетението, дължащи се на проявено бездействие от служителите на З. „К.“, което го е лишило от възможността да присъства на погребението на майка си. В тежест на А. съдът е възложил, на основание чл. 286, ал. 2 от ЗИНЗС, да заплати в полза на ГДИН сумата от 80 (осемдесет) лева, направени разноски по производството.

В касационната жалба е застъпено становище за незаконосъобразност на първоинстанционното решение. Иска се отмяната му като необосновано и постановено в нарушение на материалния закон.

Ответникът - Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“, чрез процесуалния си представител юрк. Н. Д., в писмен отговор (л. 12), е изложил съображения за

неоснователност на касационната жалба, а и на предявената искова претенция за обезщетение на неимуществени вреди. От настоящата инстанция се иска да потвърди обжалваното решение. Претендира юрисконсултско възнаграждение.

В съдебното заседание процесуалният представител на касатора – адв. Г. А. застъпва становище, че неправилно първоинстанционният съд е игнорирал представени по делото документи, удостоверяващи своевременното уведомяване на затворническата администрация за настъпилата смърт на родителя на неговия доверител и желанието му да присъства на погребението. Прави искане за отмяна на обжалвания съдебен акт и постановяване на друг, с който да бъде уважена исковата претенция. В представеното писмено становище от касатора са изложени аргументи в подкрепа на направеното искане в касационната жалба.

Пълномощникът на ответника – юрисконсулт Д. не се яви в съдебното заседание. Представи писмено становище, в което поддържа изложените аргументи в писмения отговор за неоснователност на жалбата. Претендира разноски.

Представителят на Софийска градска прокуратура счита касационната жалба за неоснователна, а обжалваното с нея решение за правилно и законосъобразно.

Административен съд – София-град, XXIII касационен състав, след като обсъди приложените към делото доказателства, в контекста на посочените касационни основания и становището на страните, съобразно правомощията си по чл. 218 от АПК, прие за установено от фактическа и правна страна :

Касационната жалба е процесуално допустима – подадена е в предвидения от закона 14-дневен срок (съобщението за изготвеното решение е връчено на 12.05.2023 г., а жалбата е заведена на 26.05.2023 г. с рег. № 19857), от надлежна страна, с правен интерес от обжалването, срещу подлежащ на касационна проверка съдебен акт, съгласно чл. 285, ал. 1, изр. второ от АПК.

Разгледана по същество жалбата е **ОСНОВАТЕЛНА**.

С обжалваното съдебно решение № 2991 от 04.05.2023 г., постановено по адм. дело № 7873/2022 г. по описа на Административен съд – София - град (АССГ), 64 състав, исковата претенция за присъждане на обезщетение в размер на 10 000 (десет хиляди) лева за претърпени от касатора К. К. А. неимуществени вреди в резултат на незаконосъобразно бездействие на служители от затворническата администрация, изразяващо се в несвоевременно изпращане на документи на Софийска градска прокуратура, което е предпоставило отказа на прокурора временно да прекъсне изпълнението на наложеното му наказание лишаване от свобода, за да отиде на погребение на майка си на 09.07.2018 г. в 14:00 ч., е отхвърлена изцяло, като в тежест на А. е възложено заплащане на разноски в размер на 80 лева, направени от ответната страна.

Решението на първоинстанционния съд е валидно и допустимо, но неправилно.

Настоящата инстанция не споделя извода в мотивите на обжалваното решение за липса на доказателства, установяващи проявено бездействие от затворническата администрация, което е препятствало лишения от свобода да бъде конвоиран и да участва в церемонията по погребението на майка си. Изводите на съда, че не съществува акт, действие или бездействие, който да е в пряка причинна връзка с късното произнасяне по молбата на лишения от свобода за прекъсване изпълнението на наказанието, не отговарят на съдържанието на приложените към делото писмени документи. Това, че молбите на касатора са подавани в почивни дни не предпоставя администрирането им в първия работен ден, както се е процедирало от

затворническата администрация в настоящия казус.

От приложените документи в хода на първоинстанционното производство, съдържащи се в прокурорската преписка № 5334/2010 г. по описа на СГП, по повод на подадените две молби от касатора с искане за прекъсване изпълнението на наказанието лишаване от свобода, на основание чл. 447, т. 2, предложение първо от НПК – поради изключителни причини от семеен характер, могат да се направят следните изводи:

Постановлението, с което компетентният прокурор от СГП, съгласно чл. 448, ал. 1 от НПК във вр. чл. 168, ал. 6, изр. първо от Закона за съдебната власт и Заповед № 2174 от 05.07.2018 г. на градския прокурор на СГП се е произнесъл по искането на касатора К. А. е от 09.07.2018 г. (л.17–л.18). Единственото основание, на което се е позовал прокурорът, за да остави без уважение искането за прекъсване изпълнението на наказанието, в мотивите на Постановлението е „...твърде късното подаване на уточняващата молба ...Към момента на докладването ѝ часът на погребението е отминал. Не е постъпила и справка от Затвора – [населено място].“.

Към преписката е приложено писмо от 08.07.2018 г. (л. 45), с което дежурен прокурор от СГП е уведомил по факс и служебна поща началника на Затвора – С., че следва да „разпоредите незабавно изпращане в СГП на актуална справка за правното положение на л. св. К. К. А., както и Вашето становище по основателността на молбата по чл. 447, т. 2, пр. 1 от НПК“.

Отразеното в мотивите на прокурорското постановление, че към момента на произнасянето – на 09.07.2018 г. след 14:00 ч. (доколкото се твърди, че уточняващата молба на лишения от свобода е докладвана след като е отминал часът на погребението) не са били представени изисканите на 08.07.2018 г. - справка от Затвора – С. и становище на началника на Затвора, категорично сочи неизпълнение на задължението по чл. 77, ал. 4 от Правилника за приложение на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ППЗИНЗС) от администрацията на мястото за лишаване от свобода, в което е изтърпявал наказание касационният жалбоподател.

Едно от предвидените в разпоредбата на чл. 176 от ЗИНЗС основания за освобождаване от затворите на лишени от свобода е посоченото в т. 5 - прекъсване изпълнението на наказанието. В този аспект, аргументите, изложени в мотивите на обжалваното решение, а и в писмения отговор на процесуалния представител на ГДИН, относно организирането на конвой, който да съпроводи лишения от свобода до населеното място където е проведена церемонията по погребението, са напълно ирелевантни за настоящия правен спор. От касатора не се твърди, а и приложените към делото доказателства не сочат заявено от него искане да бъде съпроводен от служители на ГДИН и/или Главна дирекция „Охрана“, за да присъства на погребението на майка си.

Твърди се, че са подадени своевременно молби, в момента, в който е получил и копие от издадения Акт за смърт – на 08.07.2018 г., с които е направил искане за прекъсване изпълнението на наказанието, на посоченото в разпоредбата на чл. 447, ал. 1, т. 2 от НПК, правно основание – изключителни причини от семеен характер. Не подлежи на съмнение изключителният характер на настъпилата смърт на родител, посочена като основание за исканото прекъсване, за което е представен и съответният документ, издаден от Общинската администрация на [община]. Разпоредбата на чл. 77, ал. 4 от ППЗИНЗС е императивна и предвижда задължение на затворническата администрация да приложи към молбата за прекъсване изпълнението на наказанието

справка за правното положение на затворника и становище на началника на затвора по направеното искане. От ответната страна не се твърди, а и не се представят доказателства това задължение да е било изпълнено и молбата на лишения от свобода за прекъсване изпълнението на наказанието от 08.07.2018 г. да е била изпратена заедно с тези документи на компетентната СГП.

Нещо повече, категорично е установено, че поради непредставянето на тези документи, дежурният прокурор ги е изискал с изпратено в същия ден – 08.07.2018 г. писмо по факс и служебна поща. Доколкото отказът на прокурора да разреши прекъсване изпълнението на наказанието на лишения от свобода е мотивиран именно с непредставянето на изискуемата информация, посочена в чл. 77, ал. 4 от ППЗИНЗС, факт, необорен от представените доказателства от ответника по исковата претенция, според настоящия касационен състав същата се явява доказана по основание.

Ищецът е активно легитимиран да претендира обезщетение по реда на чл. 285, ал. 1 във вр. чл. 284, ал. 1 във вр. чл. 3 от ЗИНЗС независимо, че към настоящия момент няма статут на „осъден или задържан под стража“ с оглед на представената информация, че е освободен на 15.03.2023 г. (л. 17). Не е спорно, че правото на парично обезщетение като форма за обезвреда, компенсаторно средство за защита, следва „да бъде достъпно за всеки настоящ или бивш затворник, който е бил държан при нечовешки и унижителни условия и е подал жалба в този смисъл“. Такъв е и смисълът, вложен в разпоредбите на § 47 и § 48 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИНЗС (ДВ, бр. 13/2017 г. в сила от 07.02.2017 г.).

Исковата претенция е предявена срещу надлежен ответник – Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – юридическо лице на бюджетна издръжка, съгласно разпоредбата на чл. 12, ал. 2 от ЗИНЗС. Администрацията на Затворническото общежитие „К.“ при Затвора С., от чиито незаконосъобразни бездействия се твърди да са причинени неимуществените вреди на ищеца, е част от административната структура на ответника (чл. 12, ал. 3 от ЗИНЗС).

Не са изтекли предвидените в разпоредбите на чл. 110 и чл. 111 б. „в“ от ЗЗД погасителни давностни срокове. Според задължителното тълкуване, дадено с т. 4 на ТР № 3 от 22.04.2005 г. по тълкувателно дело 3/2004 г. на ОСГТК на ВКС, началният момент на погасителната давност при искове за обезщетение за вреди от незаконни действия и/или бездействия на административен орган е моментът на преустановяването им. Приведено към конкретиката на настоящия казус това е денят следващ датата, на която се твърди да е извършено нарушението по чл. 3 от ЗИНЗС, т. е. 10.07.2018 г. Исковата претенция е предявена на 25.08.2022 г., т. е. в предвидения от чл. 110 от ЗЗД срок.

Компенсаторното средство за защита на лишени от свобода за причинени вреди от специализирани органи, отговарящи за изпълнение на наказанието по чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС е приложимо за установени нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС. Транспонираната в националното законодателство абсолютна забрана, въведена с чл. 3 от КЗПЧОС - за изтезания, или нечовешко, или унижително отношение, или наказание, включва и поставянето в неблагоприятни условия при изтърпяване на наказание лишаване от свобода. В решенията на ЕСПЧ непротиворечиво се приема, че условията на задържането или отношението към лицата, настанени в места за лишаване от свобода, може да представлява не само унижително, но и нечовешко отношение или дори и двете, в зависимост от интензитета на страданието и/или унижението, изпитано от задържаното лице. Изброените в нормата на чл. 3, ал. 2 от ЗИНЗС неблагоприятни

условия - „липса на достатъчна жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство, или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност“ не лимитират възможните нарушения и позволяват да се претендират вреди и от други действия и/или бездействия на органите по изпълнение на наказанията.

Според настоящия съдебен състав, информацията съдържаща се в писмените доказателства установява кумулативното наличие на изискуемите материално - правни предпоставки на предявения иск :

1) нарушение на забраната по чл. 3 от ЗИНЗС чрез бездействие на специализирани органи по изпълнение на наказанията, което по своята същност представлява ограничение на правото по чл. 8, § 2 от КЗПЧОС в практиката на ЕСПЧ (Pioski v. P., 2002, §§ 26-39; Schemkamper v. F., 2005, §§ 19-36) и може да бъде оправдано само, „ако е необходимо в едно демократично общество“. Задължение на държавата, респективно на администрацията на ГДИН е да демонстрира, че такава належаща обществена нужда съществува (L. v. R., 2007, § 94),

2) настъпили неимуществени вреди в правната сфера на ищеца, в резултат на нарушението по чл. 3 от ЗИНЗС, които се предполагат до доказване на противното по силата на въведената оборима презумпция в разпоредбата на чл. 284, ал. 5 от ЗИНЗС

3) пряка и непосредствена причинна връзка между установеното нарушение по чл. 3 от ЗИНЗС и съответния вредоносен резултат.

Фактическото основание на предявената с исковата молба претенция е несвоевременно представяне на документите по чл. 77, ал. 4 от ППЗИНЗС към молбата с искане за прекъсване изпълнението на наказанието на касатора К. К. А., обосновано с настъпилата смърт на неговата майка и заявеното желание да присъства на погребението ѝ, проведено на 09.07.2018 г. в 14:00 ч. В корелативна връзка със законовата забрана по чл. 3 от ЗИНЗС е позитивното задължение на държавните органи, ангажирани с изпълнението на наказанията - да осигурят на всички осъдени лица условия за изтърпяване на наложеното наказание, които отчитат човешкото им достойнство и не ограничават ненужно правата им, от които не са били лишени или ограничени с присъдата или със закон. Изпълнението на това задължение изключва възможността за използване на методи и средства, които могат да подложат лишените от свобода на страдания и трудности, надвишавайки неизбежното ниво, присъщо на задържането. В относимата съдебна практика на ЕСПЧ по приложението на чл. 3 от КЗПЧОС е прието, че за оценката на условията на задържане от особена важност е кумулативното влияние на всеки отделен елемент и продължителността на въздействието върху изтърпяващия наказанието.

Отговорността на държавата за вреди по чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС е обективна и затова ищецът е освободен от тежестта да доказва виновно поведение на конкретно длъжностно лице. „Нечовешкото“ или „унижаващо“ отношение предполага страдание или незначитане на човешкото достойнство, които надвишават неизбежният елемент на страдание при изпълнение на наказанието. Установеното бездействие на затворническата администрация да изпрати своевременно задължителните документи по чл. 77, ал. 4 от ППЗИНЗС, които следва да бъдат приложени към всяка молба за прекъсване изпълнението на наказанието е нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС.

Създаването на подвеждащо очакване у ищеца, че искането му ще бъде разгледано своевременно, така че да му се осигури възможност да присъства на погребението на майка си, отговаря на критериите за „унижаващо“ отношение, способно да породи емоционално и морално страдание, стрес и безпокойство.

Нарушението на забраната по чл. 3 от ЗИНЗС има за пряка последица - настъпване на вреди от неимуществен характер, които нормативно са определени като уронващи човешкото достойнство, пораждащи допълнително чувство на безпомощност и малоченност. От ответника не са ангажирани доказателства, които позволяват да бъде оборена законната презумпция по чл.284, ал. 5 от ЗИНЗС, която изключва необходимостта от доказване на причинната връзка между нарушението и настъпилите вреди.

Обезщетението, което се претендира има за цел да компенсира със съответния паричен еквивалент понеслия неблагоприятните последици от допуснатото нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС. Размерът на обезщетението се определя по справедливост, съгласно разпоредбата на чл. 52 от ЗЗД като при определянето му съдът е длъжен да отчете както степента на засягане на защитените от закона права и законни интереси, така и характера, интензитета и продължителността на засягане.

В този аспект, относима към конкретиката на настоящия казус е и практиката на ЕСПЧ по дела, включително и срещу България. В пилотното решение от 27.01.2015 г. по делото „Н. и други срещу България“ ЕСПЧ е приел, че паричната компенсация като форма на обезщетение за претърпени неимуществени вреди не трябва да бъде в неразумен размер в сравнение с присъжданията за справедливо обезщетение, определени от ЕСПЧ, по силата на чл. 41 от Конвенцията в подобни случаи. По делото В. срещу България, 2019, § 25 съдът поставя особен акцент върху необходимостта националните власти да извършат подробна оценка на всички обстоятелства, а по делото R. v. R. and Ukraine and Udaltsov v. R., 2019, § 268, Съдът е приел, че отказът да се позволи на жалбоподателя да присъства на погребението на родител, противоречи на член 8 от Конвенцията, като е подчертал, че ограниченията във времето, усложняващи планирането и присъствието не са достатъчна причина за отказ, доколкото за погребенията е типично да се насрочват в много кратки срокове и обикновено се считат за нещо спешно.

Отчитайки периода, за който ищецът е бил подложен на неблагоприятното въздействие на отказа на затворническата администрация да съдейства, предоставяйки задължителна информация по чл. 77, ал. 4 от ППЗИНЗС, за уважаване на искането му за прекъсване изпълнението на наказанието, на посоченото основание в чл. 447, ал. 1, т. 2 от НПК, в съответствие с изискванията на чл. 51, ал. 1, изр. първо и чл. 52 от ЗЗД, съдът счита, че следва да уважи исковата претенция в размер на 500 (петстотин) лева, ведно със законната лихва от датата на предявяване на иска – 25.08.2022 г. до окончателното изплащане на обезщетението.

Мотивиран от изложеното и на основание чл. 285, ал. 1, изр. второ от ЗИНЗС във вр. чл. 221, ал. 2, предл. второ от АПК, Административен съд – София – град, XXIII касационен състав

Р Е Ш И :

ОТМЕНЯ Решение № 2991 от 04.05.2023 г. постановено по адм. дело 7873/2022 г. по описа на Административен съд – София – град, Първо отделение, 64 състав, в частта, с която е отхвърлен предявеният от К. К. А. иск с правно основание чл. 284, ал. 1 във

вр. чл. 3 от ЗИНЗС срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ при Министерство на правосъдието – [населено място] за сумата от 500 (**петстотин**) лева, ведно със законната лихва, считано от предявяване на иска 25.08.2022 г. до окончателното изплащане на обезщетението и направените по делото разноски, КАТО ВМЕСТО НЕГО ПОСТАНОВЯВА:

ОСЪЖДА Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ при Министерство на правосъдието – [населено място] да заплати на К. К. А., ЕГН [ЕГН], с постоянен и настоящ адрес [населено място], [община], Област Софийска, на основание чл. 284, ал. 1 във вр. чл. 3 от ЗИНЗС, сумата от **500 (петстотин) лева** – обезщетение за претърпени неимуществени вреди, в резултат на несвоевременно изпращане на задължителната информация, предвидена в чл. 77, ал. 4 от ППЗИНЗС към молбата му за прекъсване на наказанието, с правно основание чл. 447, ал. 1, т. 2 от НПК, което го е лишило от възможност да присъства на погребението на майка си, ведно със законната лихва, считано от предявяване на иска 25.08.2022 г. до окончателното изплащане на обезщетението, както и 15 лева, направени по делото разноски за държавни такси.

ОСТАВЯ В СИЛА Решение № 2991 от 04.05.2023 г. постановено по адм. дело 7873/2022 г. по описа на Административен съд – София – град, Първо отделение, 64 състав **в останалата част**.

РЕШЕНИЕТО е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: